

Nedavno je u Opatičkoj ulici 20 na Gornjem gradu otvoren novouređeni Muzej grada Zagreba. Nekada se ovaj muzej nalazio u Kamenitim vratima, no tada je bio široj javnosti slabo poznat. Zagrepčani ga više poznaju iz suterenskih prostorija starog Umjetničkog paviljona u blizini Glavnog kolodvora, gdje je bio smješten dvadeset godina, a i iz lijepe barokne zgrade u Opatičkoj ulici 8, gdje je bio smješten kratko vrijeme poslije Oslobođenja. Početkom 1947. preselio je u sadašnju zgradu, koja leži tik do Popovog tornja i osnovne škole u krajnjem sjeveroistočnom uglu Gornjeg grada, nekada građanskog zagrebačkog naselja Gradeca.

Ove godine navršava se upravo 300 godina, kako je ova zgrada sagrađena. Njen ovogodišnji jubilej, a i nova svrha, kojoj je djelomično namijenjena, zaslužuju da se zabilježi nekoliko riječi o njenoj prošlosti i onima, koji su kroz tri stoljeća u njoj živjeli, boravili ili radili. Premda je tristo godina prilično dug razmak vremena, ipak za to vrijeme nije zgrada doživjela značajnijih, bitnijih promjena, a niti je život u njoj bio toliko raznolik i interesantan, kako bi to čovjek možda mogao očekivati. Međutim, zanimljivo je, da je ona već jednom u svojoj prošlosti tj. prije više od 160 godina, iako samo na kratko vrijeme, služila u kulturno-prosvjetne svrhe – šest godina u njoj su se održavale kazališne predstave. Svakako je interesantno, da se kazališni život Zagreba u to doba, kad on još nije imao svoje stalne kazališne zgrade, odvijao na pozornici u kući, koju su i najstariji Zagrepčani upamtili kao hladnu, tmurnu i ukočenu financijsku zgradu. Financijski uredi, koji su bili smješteni u ovoj zgradi blizu sto godina, udarili su joj svoj naročiti biljeg i stvorili o njoj kod Zagrepčana pojam poslovne financijske zgrade.

Davno nestale generacije Zagrepčana, generacije prije dvije do tri stotine godina imale su o toj zgradi sasvim drugu predodžbu. Preko 130 godina bio je u njoj smješten ženski samostan. U daljih pedeset godina, nakon nestanka opatica izbljedio je i vjerojatno nestao i sam pojam o samostanskoj zgradi.

O današnjoj zgradi Muzeja grada Zagreba

Izbrisala se njena druga funkcija. I stvorila se vjerojatno nova predodžba o njoj. Za Zagrepčanina bidermajerskog doba značila je ona poštu, pred kojom su se preko dvadeset godina zaustavljali ili iz nje izlazili i uz zvukove poštanskoga roga jurili prema Donjem gradu paketima natovareni četveroprezi. I ulica, u kojoj se nalazila dobila je po njoj ime »Postgasse«. Početkom druge polovine 19. stoljeća zgrada je konačno pretvorena u financijski ured.

Temeljni kamen ovoj markantnoj i prostranoj gornjogradske zgradi, građenoj u obliku nepravilnog četverokuta, položen je 6. svibnja 1647. Za tri godine bila je dovršena, pa su u nju u srpnju 1650. mogle useliti opatice klarise, koje su je i gradile za svoj samostan. Zagreb je u to doba bio još mali gradić. Mogao je tada imati oko 4000 stanovnika, a sastojao se od današnjeg Gornjeg grada i Kaptola s nešto malo podgrada. Donjega grada tada još nije bilo. Na njegovu mjestu prostirala su se u ono vrijeme polja, livade, pašnjaci, povrtnjaci i vrtovi zagrebačkih »purgara«. Prostor na kojem je sagrađen samostan klarisa bio je od davnine neizgrađen. Bilo je to u blizini Novih sjevernih gradskih vrata, koja su se po opaticama zvala i »Frauentor«, a na mjestu, gdje su se zbližavali istočni i zapadni bedem grada. U ono doba bio je to samotni prostor, gdje osim Popova tornja nije bilo još ni jedne od zgrada, koje danas stoje u njenom bližem susjedstvu. Sve su one bile sagrađene kasnije u 17., 18. i 19. stoljeću. S južne strane samostana, na mjestu gdje danas stoji zgrada Vrhovnog suda, stajala je samostanska crkva i veliki samostanski vrt. Red klarisa bio je u ono vrijeme znamenit i bogat crkveni red, u koji su stupale gotovo isključivo kćeri plemićkih, grofovskih, dapače i kraljevskih porodica. I zagrebački samostan, kojeg su protežirali domaći velikaši, bio je vrlo bogat. Imao je velike posjede, koje je stjecao kupnjom ili darovni-

cama. A imao je mnogo i gotova novca i posuđivaoga na kamate (!) i samim velikašima. U samostanu je živjelo redovno 20 do 25 opatica. One su osnovale i držale školu za žensku omladinu. Osim predmeta osnovne škole izgleda, da se ovdje učila i glazba. U samostanskim se, naime, inventarima spominje dosta raznih muzičkih instrumenata, među kojima i šest klavikorda, što za ono vrijeme i za mali Zagreb nije baš sasvim obična pojava.

Klarise su stanovale u ovoj zgradi 132 godine, tj. do 1782., kad im je ukinuo red i raspustio samostan Josip II. Osmog travnja 1782. u refektoriju samostana pred abatisom i osamnaest sestara pročitao je carski komesar dekret o raspustu, preuzeo samostanske ključeve i zaplijenjenu samostansku imovinu. Uspomena na samostan sačuvala se do danas u nazivu Opatičke ulice.

Poslije odlaska klarisa bilo je određeno, da se u zgradi smjesti zavod za mapiranje i urede stanovi za činovnike. No već 1784. doznajemo, da su se u bivšem refektoriju samostana davale kazališne predstave putujućih njemačkih kazališnih družina, koje glume naravno samo njemački, kako je to odgovaralo duhu germanizatorskog doba Josipa II. Ovdje je bilo zagrebačko kazalište šest godina. Ono nije bilo uređeno nimalo reprezentativno. Dvorana refektorija nije se uređivala, postajala je sve trošnja i neuglednija, pa nije niti privlačila gledaoce niti je odgovarala glumcima. Predstave su bile uglavnom vrlo slabo posječene, a glumci su padali u financijsku bijedu i dugove, pa i u zatvor. Kazališni život na ovoj pozornici prestao je u vrijeme, kad je nastupila službena korota povodom smrti Josipa II. (1790.).

Što se zbivalo sa zgradom poslije toga nije poznato. Vjerojatno je služila vojničkim potrebama, kao što je to bilo i nešto kasnije na početku 19. stoljeća. Godine 1818. spominje se, naime, da se u

zgradi nalazi pukovnija Franza Karla sa vojnom glazbom i vojnom apotekom.

Po odredbi Dvorske komore uređena je 1831. godine u čitavoj zgradi pošta. To je bila tzv. »Fahrpost« i »Briefpost«, dok je putnička pošta bila na Harmici (danas Trg Republike). Pošta ostaje ovdje do 1851., kad je zgradu kupilo financijsko ravnateljstvo. Ono ju je preuredilo za svoje potrebe i smjestilo u nju državnu blagajnu. Htjelo joj je nadograditi i drugi kat (1853.), pa su bili u tu svrhu izrađeni i nacrti, ali do te nadogradnje nije došlo. Financijski uredi bili su tu sve donedavna. Godine 1947. useljuje u jedan dio zgrade Muzej grada Zagreba, koji s vremenom dobiva veći dio njenih prostorija. Time su se ovom muzeju pružile neusporedivo veće mogućnosti razvoja i pravilnog suvremenog postava, nego ikada prije. Raspored i veličina prostora ove nekadašnje samostanske zgrade omogućili su sasvim novo njegovo uređenje, tako da se Muzej i vanjštinom i sadržajem potpuno razlikuje od onoga, što je bio prije. Muzej ima zadatak da prikaže historijski razvitak i život Zagreba od najstarijih vremena do danas. Taj zadatak ispunjen je zasad vremenski djelomično tj. prošlost Zagreba prikazana je samo do uključivo 18. stoljeća. Kad Muzej dobije i ostale prostorije u zgradi, što ih danas zapremaju druge ustanove, bit će prikazano još i 19. i 20. stoljeće do uključivo suvremene socijalističke izgradnje. Trudbenici Zagreba svake nedjelje i četvrtka masovno posjećuju ovu ustanovu te s velikim zanimanjem razgledavaju njene zbirke, koje im govore o životu Zagreba kroz protekla stoljeća. Vrlo je dobra zamisao narodne vlasti da je smjestila Muzej grada Zagreba baš u ovaj historijski dio grada i to u zgradu, koja je sama po sebi interesantan kulturno- historijski građevni spomenik. Kad se ona potpuno uredi, restaurira i dovede u svoje prvotno stanje, činit će s Gradskim muzejom vrlo lijepu i harmoničnu cjelinu.

prof. Franjo Buntak